

УСПАМІНЫ

Васількі ад Аляксея Карпюка

Я памятаю той дзень, калі ён увайшоў у чытальную залу бібліятэкі Педгагічнага інстытута, трымаючы ў руках букетцік блакітна-сініх васількоў. Накіраваўся да стала, дзе я штосьці пісала. Ціхенька прывітаўся і дадаў: "Гэта вам!" Я глядзела то на васількі, то ў вочы Аляксея Нічыпаравіча Карпюка. Адчуўшы маю разгубленасць, пісьменнік шагнуў мне на вуха: "Васількі — гэта кветка зямлі беларускай, кветка Максіма Багдановіча. У яе прыгажосці — краса і чысціня беларускай дзяўчыны". У тую хвіліну мне здарылася, што з блакітна-сінім букетцікам Аляксей Нічыпаравіч перадаў мне нешта больш важнае — талісман, разуменне Радзімы і часцінку свайго сэрца, улюбленага ў Беларусь. Для мяне ён, і той дзёнышні, — і сёння жыць.

Днямі некалькі разоў перачытала апавесць "Па кветку шчасця" — адзін з шэдэўраў А.Карпюка. Там маладосць, прыгажосць, чысціня юнацкіх пампенняў і высокая чалавечнасць, да якой пісьменнік імкнуўся падвысіць узровень чытана. Усё гэта не аджыло, яно жыве і па сённяшні дзень.

У сваёй "Кветцы" пісьменнік акцэнтаваў увагу на высокім паліце чалавечай сутнасці. Яго праўдзівае слова — гэта і эмоцыі, і маштабнасць думкі, і філасофская глыбіня — падказка, як трэба жыць. Ён не пытаецца, хто мы такія, чаму і чаго мы тут. Ён ведае: мы прыйшлі сваім словам расплюшчыць вочы напаяўляным; расквешч іх душы, калі яны дрэмлюць; накіраваць сэрца чалавека. Каб яно разам з розумам дапамагло заду-

мацца: калі ты беларус, то трэба размаўляць па-беларуску, і шанаваць сваё роднае слова, і множыць уласнай працай нашу беларускую культуру.

Аляксей Карпюк інтэлігентна патрабуе не дапускаць улады над душою чалавека. Зняволеная душа, тым больш пад прымусам, губляе творчы патэнцыял. Душа павінна заставацца вольнай, а чалавек, любоў да Радзімы, каханне... банальным.

Лепшы твор А.Карпюка пра каханне — раман "Данута" — упершыню быў надрукаваны ў гродзенскім альманыху "Нёман" у 1958 годзе. Але на працягу наступных 20 гадоў аўтар дапрацоўваў і перапрацоўваў яго трыццаць тры разы. "Данутай" зачытваюцца і па сённяшні дзень.

А яшчэ назаўсёды застаўся ў маёй памяці вечар сустрэчы з дэлегацыяй літоўскіх паэтаў, пісьменнікаў, журналістаў, кінарэжысёраў у Гродзенскім педагагічным інстытуце... Было гэта 22 лістапада 1956 года. Я — студэнтка трэцяга курса гісторыка-філалагічнага факультэта — у прэзідыуме. Хвалюся — мне даручылі вітаць-вішвацца літоўскіх твораў. Яны прыбылі пазнаёміцца з Гродна. І ў першую чаргу — з беларускімі літаратарамі.

У маім архіве знаходзіцца ліст-вішванне, у якім зафіксаваны мае словы ў афарбоўцы інтэрнацыянальна-марксісцка-ленінскай ідэалогіі. Мне сёння за тое крыху сорамна, але "быў час, быў век, была эпоха"... Выступілі гошці з Вільнюса, Каўнаса, Празьня. Выступілі па тым вечары "друзы народы"

пісьменнік Аляксей Карпюк. Пасля бралі слова выкладчык беларускай мовы, пазней Міхась Дуброўскі, пісьменнік Мікалай Каралёў, пазней Пятроў Макаль. Прыехаў на сустрэчу пазней з Наваградка Гаўрыіл Шуганка. Ён чытаў свае вершы па памяці. З вайны пазней вярнуўся інвалідам: там засталіся яго вочы, яго зрок. Таматка яго творчасці — жыццё і шчасце чалавека, любоў да Радзімы, каханне...

Пра свае творчыя дасягненні і планы расказала магістр Марыяна Клініцкая з Варшавы. А расказвала яна гэта ўсім прысутным на беларускай мове. Карыстанне нашай мовай быў дакор у наш бок за наша родназбыццё.

Мы з цікавасцю служалі літоўскага пісьменніка і кінарэжысёра Антанаса Жобакаса. Пратанцаваўшы з ім адзін толькі вечар, мы здавалі перапіску аж на 25 гадоў. Яго цікавыя лісты захоўваюцца ў маім архіве.

У перапынку паміж танцамі да мяне падышоў Аляксей Нічыпаравіч. Павішчаваў са сваямі і дадаў: "Прыміце на будучае: зьявіцца да літоўцаў трэба было на роднай мове. А то няк не па-людску атрымалася. Жывём у Беларусі, дык да чаго ж тут, у гэтым асяродку культуры, саромецца сваёй мовы?". Наступная наша ўрачыстасць будзе прысвечана Міхасю Васільку. Я чакаю пацужы ад вас беларускае слова. Запрашэнне і лан вечара перадам". Развітаючыся, Карпюк сказаў: "Не гасі тое, што не гасне! Гэта родная мова!" У той вечар я атрымала добры ўрок-напамінак на ўсё жыццё. Адчуваю сябе вельмі і вельмі няёмка за сваё вішванне ў адрас гасцей не на мове роднай зямлі.

У студэнцкія гады была членам рэдакцыі газеты "Маладыя галасы". На пяцімінутках члены рэдакцыі атрымлівалі азы па журналістыцы, засвойвалі цікавую, складаную паэтычную "кухню". Нашымі настаўнікамі былі Аляксей Карпюк, Міхась Васількі, Васіль Быкаў, Міхась Дуброўскі... Мне яны здаваліся незвычайнымі, недасягальнымі. Я лічыла іх багамі, якія з нябёс спусціліся ў нашу аўдыторыю.

Я пастаянна працавала ў чытальнай зале бібліятэкі інстытута. Мяне тут захапляла асабліва, амаль святая цішыня. Перагартваючы старонкі кніг, мы, амаль не дыжаючы, стараліся не парушыць яе. Цішыня гэта дзейнічала на нас магчна.

Часта ў залу заходзіў Аляксей Нічыпаравіч. Размаўляла адчыніўшы дзверы, пераступіўшы парог, салодкі мужчына з вялікім пацёртым партфелем

акідаў цікаўным позірам студэнтаў, якія, сагнуўшыся над сталамі, рупліва нешта перапісвалі з кнігі ў свае канспекты. Знайшоўшы мяне, падыходзіў, прасіў прабачэння і дазволу прысесці побач. З аднаго боку, я ганарылася, што побач са мною сядзіць сам А.Карпюк. Але сваімі пытаннямі, на якія трэба было даваць канкрэтныя, грунтоўныя адказы, ён перашкаджаў мне нешта дачытаць, дапісаць. Аднак гэта ж быў сам Аляксей Карпюк!

Аляксей Нічыпаравіч як ні ў чым не бывала даставаў вучнёўскі шыхтак і самапіску, падсоўваўся да мяне бліжэй і шаптаў на вуха, каб не перашкаджаць у рабоце тым, хто быў недалёка ад нас. Ён ужо ведаў, што я з Наваградчыны, што там скончыла Любчанскую сярэднюю школу і што з дзяцінства марыла быць настаўніцай. Не прамінаў, каб не запытацца, што я чытаю з класікаў беларускай літаратуры. Праглядаў мае канспекты (і цяпер яны, мае сябры, са мною), дзе я рабіла запісы аб прачытаных кнігах: кароткі змест, тэма, ідэя, рысы характэрнаў герояў, што палюбіліся, вылікі афарызмаў. Усё гэта мне вельмі дапамагала пазней для працы ў школе. Даваў пісьменнік мне рэкамендацыі, каго і што прачытаць абавязкова; нават са сваёй хатняй бібліятэкай прыносіў мне кнігі... Мне было цікава даведацца, што галюных герайні сваіх твораў ён надзяляе рысамі майго характэра.

Пазней ён падарыў мне сваімі аўтаграфамі і "Дануту", і "Дзяўчыну з Ваўкаўска", і "Свежую рыбу", і "Пущанскую адысею". Аляксей Нічыпаравіч вельмі далікатна ставіў свае пытанні да мяне: хто мае бацькі, чым я займаюся ў вольны ад заняткаў час, што для мяне каханне, з кім сябрую, у чым бачу шчасце і г.д.? Многае з майго жыцця, з жыцця маіх родных прасіў напісаць для яго.

Наглядзючы на тое, што я вучылася на гістарычна-філалагічным факультэце (руская аддзяленне), я з ім размаўляла толькі на роднай беларускай мове. Дома ў нас у хаце гучала толькі беларуская мова. Мае бацькі лічылі сябе літвінамі. Мая мама Ефрасіня, якую ў мястэчку Далатычы называлі Еўфрасіняй Полацкай, арганізавала правядзенне розных святаў, пісала для гэтага сцэнарыі, рабіла дэкарацыі, шыла касцюмы... Пад яе кіраўніцтвам адбываліся пастановкі "Пінскай шляхты" В.Дуніна-Марцінкевіча, "Паўлінкі" Я.Купалы і іншых. Там мама заўсёды выконвала галюную ролі. Пастановкі ішлі ў памяшканні пажаарнай часці, таму што ніякіх клубуў, святліц не было. Але людзі ішлі з цікавасцю, хаця і сядзець там не было на чым, даводзілася стаць.

У нашай хаце сьпявалі беларускія песні. У мамы быў прыгожы голас і тонкі музычны слых. Быццам сёння чую яе "Зорку Венеры". Брат мамы Кастусь Шарэйка быў адным з вядучых салістаў у хоры Р.Шырмы. Дзядзька сябраваў з Я.Рыльмам, У.Караткевічам, М.Васількам, К.Шарэйка ніколі не здрадзіў сабе, сваім бацькам, народу: ён пры любой уладзе (польскай, савецкай, нямецкай) гаварыў толькі на роднай беларускай мове. Ён добра ведаў беларускую гісторыю, літаратуру. Яго дачушкі Люба, Ве-

ра і Вольга ў дзяцінстве называлі яго "кніжачка", а як падраслі — "энцыклапедыя хадзячая". Пра яго і яго сяброў успамінае ў сваёй кнізе "Усё чалавечэ" У.Калеснік.

Мама мая вышывала беларускія нацыянальныя сарочкі нашаму бацьку Уладзіміру Рымару і свайму брату Кастусю. Беларускія строі былі ў мамы, у мяне і ў маёй сястры Лілі.

Я ганаруся, што мае карані глыбока сядзяць у маёй беларускай сьвядомасці. Яны адтуль — з сям'і. Я ганаруся, што А.Карпюк нагадаў мне ў інстытуце, што я — беларуска. І вось гэты мост, перакинута праз усё маё жыццё, застаўся ўва мне назаўсёды. Застаўся. Вырас. Узмацніўся.

Мая памяць трымае і такі выпадак. У інстытуце я была пастаянным членам НСТ (навуковага студэнцкага таварыства) і членам клуба "Праметэй", які кіравала Іна Рыданава. Аднойчы сабралі гурткі атрымалі заданне напісаць рэфэрат "Образ великого учителя". А.Карпюк параў мне пісаць толькі на роднай мове. На Рэспубліканскім конкурсе мой рэфэрат заняў першае месца. Мяне ўзна-

ра і Вольга ў дзяцінстве называлі яго "кніжачка", а як падраслі — "энцыклапедыя хадзячая". Пра яго і яго сяброў успамінае ў сваёй кнізе "Усё чалавечэ" У.Калеснік.

Мама мая вышывала беларускія нацыянальныя сарочкі нашаму бацьку Уладзіміру Рымару і свайму брату Кастусю. Беларускія строі былі ў мамы, у мяне і ў маёй сястры Лілі.

Я ганаруся, што мае карані глыбока сядзяць у маёй беларускай сьвядомасці. Яны адтуль — з сям'і. Я ганаруся, што А.Карпюк нагадаў мне ў інстытуце, што я — беларуска. І вось гэты мост, перакинута праз усё маё жыццё, застаўся ўва мне назаўсёды. Застаўся. Вырас. Узмацніўся.

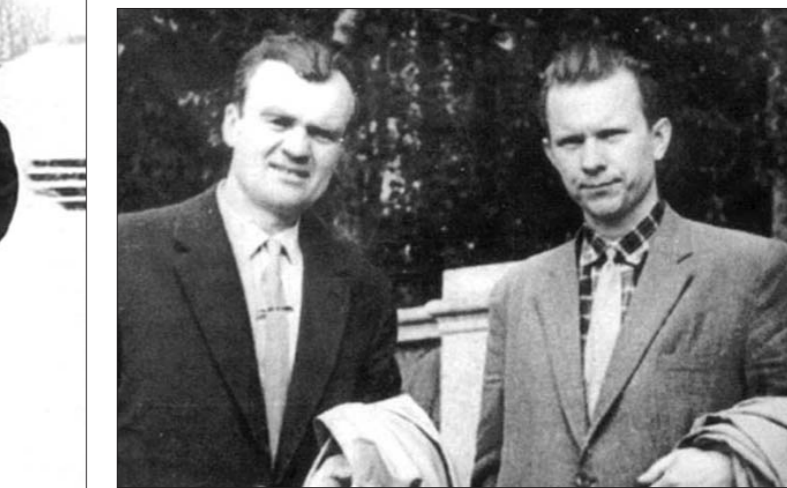
Мая памяць трымае і такі выпадак. У інстытуце я была пастаянным членам НСТ (навуковага студэнцкага таварыства) і членам клуба "Праметэй", які кіравала Іна Рыданава. Аднойчы сабралі гурткі атрымалі заданне напісаць рэфэрат "Образ великого учителя". А.Карпюк параў мне пісаць толькі на роднай мове. На Рэспубліканскім конкурсе мой рэфэрат заняў першае месца. Мяне ўзна-

ра і Вольга ў дзяцінстве называлі яго "кніжачка", а як падраслі — "энцыклапедыя хадзячая". Пра яго і яго сяброў успамінае ў сваёй кнізе "Усё чалавечэ" У.Калеснік.

Мама мая вышывала беларускія нацыянальныя сарочкі нашаму бацьку Уладзіміру Рымару і свайму брату Кастусю. Беларускія строі былі ў мамы, у мяне і ў маёй сястры Лілі.

Я ганаруся, што мае карані глыбока сядзяць у маёй беларускай сьвядомасці. Яны адтуль — з сям'і. Я ганаруся, што А.Карпюк нагадаў мне ў інстытуце, што я — беларуска. І вось гэты мост, перакинута праз усё маё жыццё, застаўся ўва мне назаўсёды. Застаўся. Вырас. Узмацніўся.

Мая памяць трымае і такі выпадак. У інстытуце я была пастаянным членам НСТ (навуковага студэнцкага таварыства) і членам клуба "Праметэй", які кіравала Іна Рыданава. Аднойчы сабралі гурткі атрымалі заданне напісаць рэфэрат "Образ великого учителя". А.Карпюк параў мне пісаць толькі на роднай мове. На Рэспубліканскім конкурсе мой рэфэрат заняў першае месца. Мяне ўзна-

3 Васількі Быкавым.

цэпры і беспрасвешца. У герояў апавесці — душы чыстыя, сэрцы чыстыя. Але ж і вера натыхаецца часам на падман, здраду, расчараванне. "Вершалінскі рай" пазказвае, да чаго можа давесці народ невыносны нацыянальны прыгнёт, якое атрутнае зямле можа вырасці на глебе духоўнай спустошанасці.

А.Карпюк сам перажыў здраду, правакацыю, падман. Ён часта апінаўся ў туліку ў сваёй краіне. Але ішоў, як кажучы, напролом. Чыноўнікі-партыялы, якія яго баяліся, прыкладвалі намала сіл, каб знішчыць яго маральна, каб выбіць з яго рук смелае пяро. Пяро пярэў.

Чытаючы А.Карпюка, я лаўлю сябе на думцы: не толькі ён сам прырос да Беларусі, але і Беларусь моцна урасла ў яго сэрца, у яго жыццё. Яго духоўная, асабліва ў грамадзянскай пастасці, вышыня была ў ім з дня нараджэння і да апошняга імгнення на зямлі. Башкаўчыцна! Родная мясціня — гэта тое, што ёсць у кожнага. Радзіма ніколі не старэе, нават разам з намі. Яна заўсёды маладая, прыгожая, дарагая і любімая сваімі годнымі дзецьмі. А ад нас яна чакае і нават патрабуе не

страціць сябе, ганарыцца сваёй мовай, з якой мы нарадзіліся і з якой павінны годна прайсці свой жыццёвы шлях.

Аляксей Нічыпаравіч Карпюк пакінуў нам урокі мужнасці, дабрыні, велікі душы. Яго словы, народжаныя ў пакутах і турботах вялікага сумленнага сэрца, загараванага ў польмі пераменлівага жыцця, часта несправядлівага да пісьменніка, святло яго душы, яго кнігі — мучная водлаведзь антыпартыётам і здрадам сённяшняга дня.

...Неяк, едучы ў аўтобусе, я здзівілася, убачыўшы цераз акно калія палаца "Юность" велізарны фотаздымак, хутчэй — фоталапак пад шклом у вялікай раме. На тым фоталапакце — А.Карпюк за кафедрай. Плана, нешта чытае. А я там — насупраць яго. Нешта важнае, сказанае ім, запісанае... Некалькі месяцаў пад дажджом, ветрам, сонцам і снегам чытаў і чытаў Аляксей Нічыпаравіч сваім зямлякам-гродзенцам. Шкада, што не было на тым, як цяпер кажучы, банеры букетка васількоў. Вечная светлая памяць нам аб вялікім Чалавеку, пісьменніку і грамадзяніну Аляксею Нічыпаравічу Карпюку!

Роза РЫМАР.

3 бацькамі. 1930-я гады.

Навучэнцы Наваградскай педвучэльні. Чэрвень 1941-га.

ВАС ІНТЕРЕСУЕТ

Готовил ли Сталин «Брестский мир-2»

Как-то мне попалось на глаза интервью сына Никиты Сергеевича Хрущева — Сергея Хрущева. Как известно, он человек серьёзный, известный конструктор, лауреат многочисленных наград и премий, причём полученных не благодаря известному отцу, а вопреки этому. Именно поэтому в интервью Сергея Никитовича меня заинтересовал вот какой момент: он утверждает, что в начале войны Сталин готов был пойти на сделку с Гитлером и отдать немцам Украину и Беларусь в обмен на то, что они оставят наступление. Есть ли еще какие-либо свидетельства существования таких планов?

Виктор Иванович БАРАНОВСКИЙ, г.Минск.

Такое свидетельство есть. На твоем видеоролике, например, намекает Павел Судоплатов в своей книге "Спецоперации. Лубянка и Кремль. 1930—1950-е годы". Напомним, что Судоплатов — советский разведчик, генерал-лейтенант МВД, человек, который руководил отделом, курировавшим в СССР разработку атомной бомбы.

"В изумительных боях под Смоленском была остановлена танковая армия генерала Гудериана. Росло разочарование в германском верховном командовании, вызванное недостаточно быстрыми темпами продвижения немецких войск в июле 1941 года, о чем сообщил из Берлина Арвид Харнак ("Корсиканец"). 25 июля Берия приказал мне связаться с нашим агентом Стаменовым, болгарским послом в Москве, и проинформировать его о якобы циркулировавших в дипломатических кругах слухах что возможно мирное завершение советско-германской войны на основе территориальных уступок. Берия предупредил, что моя миссия является совершенно секретной. Имелось в виду, что Стаменов по собственной инициативе доведет эту информацию до царя Бориса".

Видимо, требует объяснения тот факт, что упоминается болгарский посол. Для историков тут как раз все понятно: дипломатические отношения между Германией и СССР в то время были разорваны, и все контакты осуществлялись именно через посольство болгарии. Оставил свидетельство насчет того, что подобные планы имелись, и Валентин Пикун, автор многочисленных художественных произведений на историческую и военно-морскую тематику, который много работал в архивах и лично встречался со многими прославленными военачальниками. В своей книге "Барбаросса" он пишет: "Много лет назад, когда я занимался написанием документальной трагедии "Рекемис каравану PQ-17", я обратил внимание на одно странное обстоятельство. С весны 1942 года Уинстон Черчилль, всегда любивший выпить, пил много больше нормы, при этом он, будучи в сильном подпитии, часто вызывал нашего посла Майского, спрашивая его всегда об одном и том же: — Ну, так когда же ваш мудрый Сталин собирается заключить с Гитлером новый вариант Брестского мира?"

Конечно, наш посол доказывал Черчиллю обратное: мол, советский народ настроен сражаться с Гитлером. Но эта история имеет таинственный пролог, сунуто засекреченный на долгие годы. Суть его в следующем. Еще в июле 1941 года, когда наша армия, оставшая в котлах уже миллионы окруженных, откатывалась от границ, а немцы через неделю вошли в Минск, в это время Сталин совсем растерялся, его воля была полностью парализована, он не думал теперь о государстве, а помышлял лишь о том, как бы ему удержаться на кремлевском престоле. Укрываясь от ответственности за поражение на своей даче в Кунцево, он принимал у себя только Молотова и Берия.

Эта вот "троица", далеко не святая, пришла к выводу, что их может спасти только капитуляция перед Гитлером, они заранее соглашались на любые условия мира — какие бы из Берлина ни предложили, только бы задержать танковый разбег вермахта. Интересы Германии в Москве тогда представлял посольство Болгарии, и эта "троица" навестила посла Ивана Стаменова. Сталин

отмалчивался, говорил Молотов, убеждая Стаменова связаться с Берлином. — Если великий Ленин, — таков был примерно смысл слов Молотова, — если даже он пошел наговор с кайзером, то мы сейчас тоже согласны на мир с Германией... При этом, чтобы убажечь Гитлера, эта "троица" соглашалась уступить Германии всю Прибалтику, Молдавию и западные области Украины и Белоруссии, прилегающие к Польше, уже покоренной немцами. Чудовищно! Но болгарский посол верил в Россию и в русский народ гораздо больше, нежели эти партийные боссы, приехавшие к нему из Московского Кремля.

— Успокойтесь! — отвечал он. И, верно, он так думая, отвечал даже с презрением. — Какова бы ни была мощь Германии, все равно ей никогда не сломить Россию, никогда не удастся покорить великий русский народ. Быть посредником в этом вашем позоре, — сказал Стаменов, — я отказываюсь, уверенный, что даже если ваша армия отступит до Урала, все равно победа будет за нами... Капитуляция Сталина перед Гитлером — это еще не разгаданная тайна". Наконец, достаточно подробные свидетельства на сей счет оставил историк Дмитрий Волкогонов в книге "Сталин". Он пишет: "Кульминацией психологического шока Сталина была его реакция на известие о падении Минска. Прочитав утреннюю сводку Генштаба, Сталин ухаживал к себе на дачу и почти все день не появлялся в Кремле. К нему отравились Молотов и Берия. Нет данных, о чем говорил Сталин "святая троица". Но Сталин с

трудом мог воспринять мысль, что почти через неделю после начала войны столица Белоруссии оказалась под пятой захватчика. И здесь я хотел бы поведать читателю один факт, в достоверности которого у меня не было и нет полной уверенности, но вероятность которого отрицать нельзя. Во второй половине 70-х, где-то в 1976-м году, я был включен в состав инспекторской группы, возглавляемой маршалом Советского Союза К.С.Москаленко. Несколько дней мы были в Горьком. Вечерами я докладывал маршалу о ходе проверки состояния партийно-политической работы в инспектируемых частях. После этого несколько раз завязывались разговоры о воспоминаниях Москаленко, его взглядах на некоторые вопросы отечественной истории. Однажды во время такой беседы я задал маршалу вопрос, долго мучивший меня: — Кирилл Семенович, почему вы в своей книге не упомянули факт, о котором рассказали на партактиве около двух десятков лет тому назад? Вы сами уверены, что это все было? — Какой факт, о чем вы? — подозрительно и настороженно посмотрел на меня маршал.

— О встрече Сталина, Молотова и Берии с болгарским послом Иваном Стаменовым в июле 1941 года. Москаленко долго молчал, глядя в окно, затем произнес: — Не пришло еще время говорить об этих фактах. Да и не все их проверит можно... — А что вы сами думаете о достоверности сказанного Берией? — Все, что он говорил по этому де-

лту, едва ли его хоть как-то оправдывало... Да и трудно в его положении было тогда выдумывать то, что не могло помоча преступнику... Чобы читателю было понятно, о чем идет речь, я приведу отрывок из одного документа. 2 июля 1957 года состоялся собрание партийного актива Министратва обороны СССР, обслужившего письмо ЦК КПСС "Об антипартийной группе Молочкова, Кагановича, Молотова и др.". Доклад сделал Г.К.Жуков. Выступили крупные военачальники И.С.Конев, Р.Я.Малиновский, Ф.Ф.Кузнецов, М.И.Неделин, И.Х.Баграмян, К.А.Вершинин, Ф.И.Голухов, К.А.Мерецков, А.С.Желтов и другие. Когда слово взял К.С.Москаленко, он, в частности, сказал: "В свое время мы с Генеральным прокурором тов. Руденко при разборе дела Берии установили, как он показывал... что еще в 1941 году Сталин, Берия и Молотов в кабинете обсуждали вопрос о капитуляции Советского Союза перед фашистской Германией — они договаривались отдать Гитлеру Советскую Прибалтику, Молдавию и часть территории других республик. Причем они пытались связаться с Гитлером через болгарского посла. Ведь это не делал ни один русский царь. Характерно, что болгарский посол оказался выше этих руководителей, заявил им, что никто Гитлер не победит русских, пусть Сталин об этом не беспокоится". ...Не сразу, но Москаленко разговорился... Во время этой встречи с болгарским послом, вспоминал маршал показывая Берии, Сталин все время молчал. Говорил один Молотов. Он просил посла связаться с Берлином. Свое предложение

Гитлеру о прекращении военных действий и крупных территориальных уступках (Прибалтика, Молдавия, значительная часть Украины, Белоруссии) Молотов, со слов Берии, назвал "возможным вторым Брестским договором". У Ленину хватало тогда смелости пойти на такой шаг, мы намерены сделать такой же сегодня. Посол отказался быть посредником в этом сомнительном деле, сказав, что "если вы отступите хоть до Урала, то все равно победите". — Трудно сказать и категорично утверждать, что все так было, — задумчиво говорил Москаленко. — Но ясно одно, что Сталин в те дни конца июня — начала июля находился в отчаянном положении, метался, не знал, что предпринять. Едва ли был смысл выдумывать все это Берии, тем более что бывший болгарский посол в разговоре с нами подтвердил этот факт. Есть тайны и мистификации. Я привел устное и документальное свидетельство, сохранившееся в архивах. Является это тайной историей или мистификацией — я на этот вопрос ответить не в состоянии. Но одно не вызывает сомнения: будущий "придавленный" реальностями страшного бытия, Сталин в первые две недели войны явно не проявлял того "величия духа", о котором так долго и настойчиво твердили после Победы наши историки и писатели". Обратить внимание, Дмитрий Волкогонов утверждает, что в архивах даже остались какие-то документы. Так неужели еще не пришло время для написания правдивой истории той великой войны и великой победы?

Елена НОВИКОВА.